

Flystyrtet ved Nordenskov den 15. januar 1942

Af Søren Flensted

Den 15. januar 1942 styrtede et engelsk fly ned ved Nordenskov mellem Grindsted og Varde. De fire besætningsmedlemmer sprang forinden ud med faldskærm og overlevede styrtet. I artiklen redegøres der for, hvordan det siden gik dem.

Torsdag den 15. januar 1942 var det hos 106. Squadron (eskadrille) på Conningsby flyveplads i Lincolnshire i det østlige England planlagt, at 11 af flytypen Hampden, sammen med 84 fly fra andre eskadriller skulle deltage i et angreb på Hamburg.

Starten var planlagt til at foregå i tidspunktet mellem 16.35 og 17.30, men der opstod hurtigt forskellige problemer. Af tekniske årsager kunne to af flyene ikke starte, et styrtede ned umiddelbart efter start, og to andre returnerede på grund af motorproblemer, efter mindre end en times flyvning. Pilot sergent William Storrier Dashwood lettede med Hampden P 1341 klokken 17.10.

Foruden Dashwood, som deltog fra det newzealandske flyevåben, bestod besætningen af navigatøren, sergent Roger O. R. Rousseau, der var fra det canadiske flyevåben, samt de to englændere, radiooperatøren sergent Arthur W. Horsemann og skytten sergent Ernest A. Moore, fra RAF, det engelske flyevåben.

Det var en erfaren besætning, der skulle ud på deres toogtyvende operationelle togt. Gen-

nemsnittet i eskadrillen lå på grund af de store tab, på fire, fem togter.

Flyets opgave var at nedkaste markeringer, som andre fly kunne bombe efter. Det var operationer som disse, der senere førte til oprettelse af de kendte såkaldte Stifinder Eskadriller.

Dashwoods fly var på turen den 15. januar et af i alt tre fly, der skulle nedkaste markeringer over et mål ca. 10 - 12 minutter før flyene med bomberne nåede frem.

Markeringerne bestod af fire containere på hver 500 pund med brandbomber, som flyet medbragte i bomberummet. Derudover havde det en 250 punds bombe under hver vinge. De tre fly skulle kaste markeringerne i en trekant omkring målet, og de øvrige skulle derefter kaste deres last af bomber her imellem.

Problemerne begynder

Indflyvningen til Tyskland/Hamburg skulle ske lidt nord for Wilhelmshaven. Flyene skulle derefter krydse floden Wesers munding, holde nord om Bremerhafnen og syd om Cuxhaven. Kort før Wilhelmshafen blev Dashwoods Hampden P 1341 imidlertid ramt af antiluftskyts i højre motor, der brød i brand og måtte standses. Flyet begyndte at tabe højde og det var tydeligt for besætningen, at man ikke kunne nå tilbage over Nordsøen til England. Det besluttedes derfor at prøve at nå Sverige, og kursen blev sat nord over mod Danmark. Bombelasten kastedes og flyet blev lettet for ammu-

Besætningen fra det havarerede fly. Fra v: Moore, Horsemann, Daschwood og Rosseau. Foto: Privat eje.

nation, maskingeværer, radioer og alt, hvad der iøvrigt havde nogen vægt og som kunne kastes ud.

Håbet om at nå Sverige svandt hurtigt, og kort efter at have flyet havde krydset den danske grænse, blev det klart for mandskabet, at det ikke kunne holdes i luften ret meget længere. Nær Nordenskov sprang besætningen ud i faldskærme. Først sprang Ernest A. Moore, derefter Arthur W. Horsemann, Roger O. R. Rosseau og sidst piloten William S. Dashwood.

Horsemann landede på en mark tilhørende Villads Pedersen i Heager. Rosseau på en anden mark, tilhørende Rasmus Rahbæk i Oved, og straks efter så han Dashwood i sin faldskærm dale ned på den samme mark, klart oplyst af

det brændende fly. Det er usikkert hvor Ernest Moore landede, men den 20. januar fandt politiet en nøddør fra flyet ved Plyhøj i Vester Aastrup i Aastrup sogn, det er derfor rimeligt at antage, at han, der som den første forlod flyet, er landet i nærheden af dette sted.

Klokken 21.50 styrtede flyvemaskinen ned på landmand Johannes Lauridsens ejendom, Nørregård i Hostrup, øst for Nordenskov. Det blev fuldstændig knust ved nedstyrtningen og ruinerne brændte. Medens dette stod på, blev der fra Esbjerg skudt kraftigt med antiluftskys efter andre fly, hvorfor nedskydningen ved Hostrup af tyskerne fejlagtigt blev tilkendt luftværnsbatteriet Femhøje, der lå i Sædding ved Esbjerg.

Fly af typen Hampden. Det var et fly af denne type, der styrtede ned ved Nordenskov i januar 1942. Foto: Privat eje.

Tilfangetagelsen

Ved landingen på den frosne pløjemark havde Horsemann skadet sin ene skulder og forstuvet en fod. Klokken ca. 23 bankede han på hos gårdejer Kristen Kristiansen i Bolhede, ikke langt fra landingsstedet. Han kom indenfor, og da ingen af familien talte engelsk, blev datteren Tora sendt afsted efter lærerparret, Valborg og Jørgen Bruun, Hostrup skole. De var imidlertid til selskab hos Aage Laursen, som var nabo til ejendommen, hvor flyet var styrtet. Tora cyklede derefter hertil og fortalte om den engelske flyver, der kort tid efter blev anholdt af det danske politi. De tog ham tilsyneladende med til Varde og der overgav ham til den tyske værne-magt. I løbet af et par dage blev han sendt til

Tyskland, hvor han efter en tid genså sine kammerater.

Da Dashwood og Rosseau var landet begav de sig mod nord, faldskærmene efterlod de på Rahbæks mark. Ca. klokken 22.30 kom de til gårdejer Jens Nielsen Jensen i Oved. De ville gerne vide hvor de var, og Jens Nielsen Jensen viste dem stedet på et kort, som de siden tog med sig. Efter en times tid, gik Jensen af sted for at tilkalde politiet, og samtidig forlod flyverne ejendommen i nordøstlig retning.

I løbet af fredag den 16. januar har de tilsyneladende været inde på en ejendom, hvor folkene forsynede dem med madpakker, som de stadig havde hos sig, da de kort før midnat kom ind hos Johannes Lauersen, Sønderby, Grind-

Landbetjent Herluf Willer fra Grindsted, der tog sig af de engelske flyvere før de blev overgivet til tyskerne. Foto: Besættelsestidsamlingen i Grindsted.

sted. Her fik de et par tæpper og blev vist over i laden, hvor de lagde sig til at sove. Senere på natten cyklede Lauersen ind til Grindsted, hvor han vækkede landpolitibetjent Herluf Willer og anmeldte det hændte.

Da Willer ikke talte engelsk, tilkaldte han rentier Hans Lundsgaard. Denne havde gjort canadisk krigstjeneste under Første Verdenskrig og talte derfor det engelske sprog. Sammen med Lundsgaard og politibetjent Herluf Willer gik turen derefter til Sønderby, hvor de to flyvere, der var meget forkomne, afhentedes og bragtes til Willers villa i Vestergade 5, Grind-

sted. Her fik de et bad og et måltid mad, hvorefter blev de indlogeret i detentionen i kælderen. Willers søn Heine har tilsyneladende været ret optaget af de to fremmede og viste dem næste morgen sine legetøjsfly.

Næste morgen indberettede Willer arrestationen til politiet i Varde. Herfra fik han besked på straks at bringe arrestanterne dertil. Inden afrejsen fra Grindsted forærede fangerne Willer nogle af de flugtpenge, de havde fået udleveret inden starten fra England. Det var franske pengesedler og Dashwood og Rosseau skrev deres navne derpå.

Ankomne til Varde blev de indsat i arresten, hvor de opholdt sig i nogle dage. Her blev de godt beværtet af Varde bys borgere, både med mad og cigaretter. Specielt Kristian Pedersen fra Hotel Varde, der var genbo til arresten, sørgede godt for dem. Imens de sad i arresten, fortsatte politiet eftersøgningen efter det sidste medlem af besætningen, Ernest A. Moore, uden at de dog fandt ham.

Onsdag den 21. januar klokken 20.30 bankede det på døren hos gårdejer Peter Petersen i Farup nord for Ribe. Da Peter Petersen lukkede op, lå Ernest A. Moore på jorden i stærk forkommen tilstand. Han blev hjulpet indenfor, kom af tøjet, fik varm kaffe og mad.

Der gik nu bud til sognefogeden, som kontaktede politiet i Ribe. Herfra sendtes en vogn omgående afsted, og allerede efter en time anholdt politiet den efterlyste englænder på Petersens ejendom, hvor de fandt ham i køkkenet sammen med familien.

Fru Petersen var i gang med at stoppe hans strømper, så han blev anholdt med bare fødder. Politiet oplyste ham om, at han nu var dansk fange, hvorefter han blev afhørt. Han nægtede at give oplysninger om den øvrige besætning, men fortalte at han var styrtet ned med et fly for seks dage siden. Han havde sovet i krat og

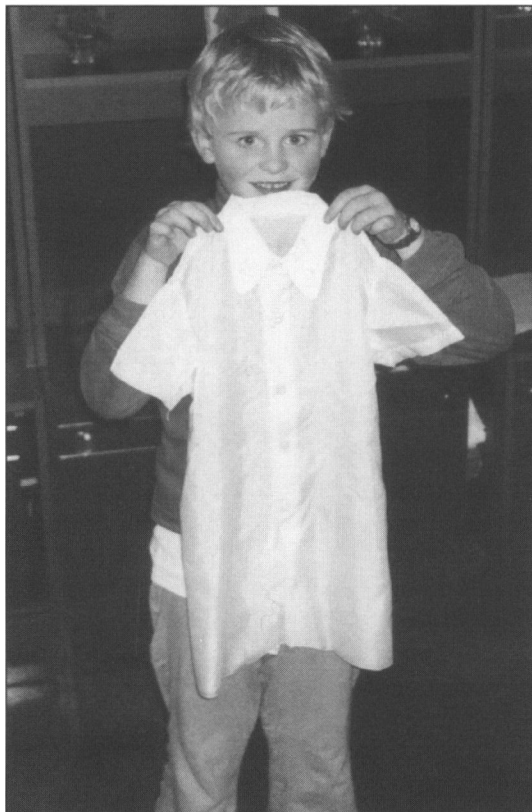
Fransk pengeseddel hvorpå Daschwood og Rosseau skrev deres navne før de forærede Herluf Viller som tak for god behandling. Foto: Privat eje.

lignende steder i dagtimerne, og havde vandret om natten. Han havde levet af sne og en lille nødration af Cadbury chokolade. Han mente selv, han havde gået omkring 150 kilometer, men havde iøvrigt ingen ide om, hvor han var. Han blev taget med til Ribe arrest, men da nyheden om hans tilfangetagelse nåede Varde politi anmodede de om at få ham overført hertil.

Fra Varde var Dashwood og Rosseau forinden blevet overført til den tyske flyveplads ved Esbjerg, her var de i tre dage og blev godt behandlet. Måltiderne indtog de i de tyske flyveres messe, og i dagtimerne kunne de gå frit omkring på flyvepladsen sammen med deres engelsktalende vagt. Kun i tidsrummet fra klok-

ken 21 om aftenen til otte næste morgen var de bag låste døre. Efter opholdet i Esbjerg blev de sendt til afhøring i gennemgangslejren Dulag Luft i Oberursel ved Frankfurt am Main i Tyskland. Kort efter deres afrejse blev også Moore sendt på samme tur, først Esbjerg og derefter Dulag Luft.

I mellemtiden havde Rasmus Rahbæk i Nordenskov fået visse problemer. Han fandt de to faldskærme på sin mark. Den ene skjulte han i en rævegrav, mens han tog den anden med hjem og gemte den bag en seng i et kammer. Dette sidste kom på en eller anden måde politiet for øre, og sammen med en tysk løjtnant besøgte de Rahbæk, og krævede faldskærmen udleveret. Først nægtede han ethvert

Henriette Laursen, Sønderskovvej 10, Nordenskov med skjorten, der blev syet af faldskærmstoffet da krigen var forbi. Foto: Privat eje.

kendskab til sagen, men indrømmede kort efter alligevel. Den tyske løjtnant fik faldskærmen udleveret, og Rahbæk fik et ufrivilligt ophold i Varde arrest, idet han i sommeren 1942 blev idømt 40 dages hæfte for uretmæssigt at have tilbageholdt tysk ejendom. Han afsonede straffen i Varde arrest i vinteren 1942 - 1943.

Den sidste faldskærm, der var gemt i rævegraven, blev liggende her til efter krigen. Da blev den solgt til Fru Anne Margrethe Lauridsen, Sønderskovvej 10, Nordenskov, som dels

syede gardiner, dels en barneskjorte, som stadig er i familiens eje, af det på den tid så eftertragtede stof.

I fangelejr

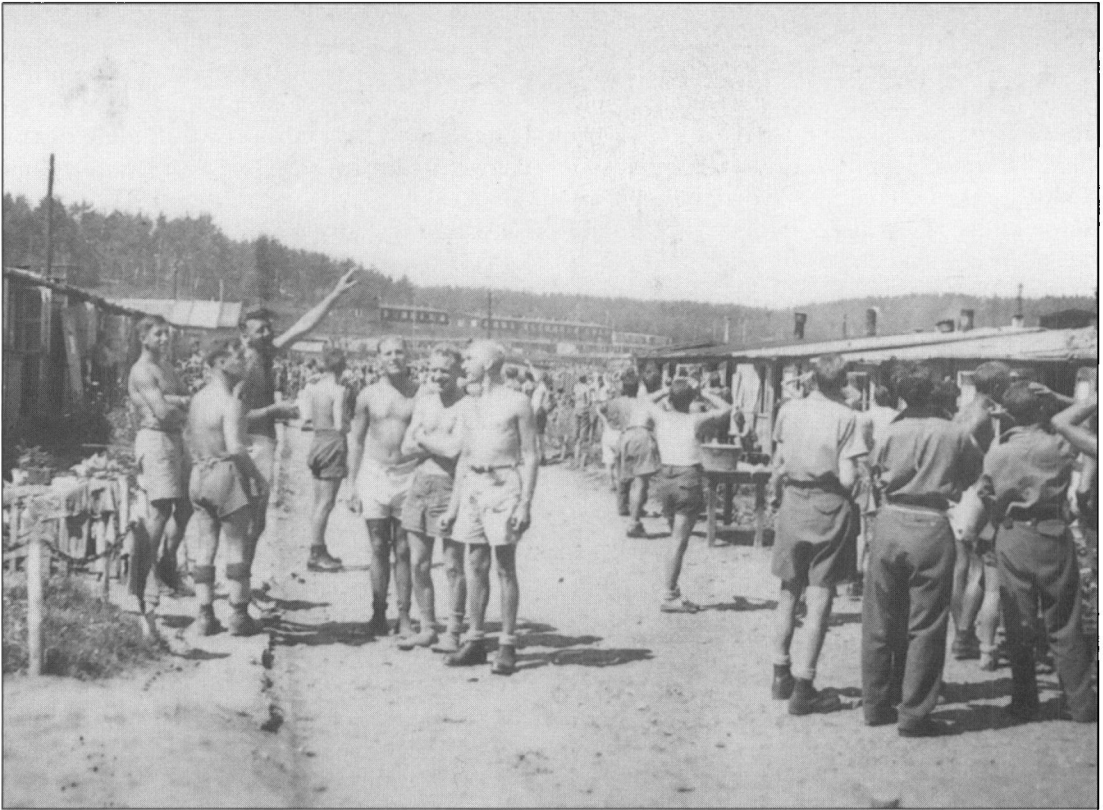
Ved ankomsten til Dulag Luft blev flyverne sat i isolation ca. en uge, mens afhøringen af dem fandt sted, hvorefter de alle fire mødtes igen, og hvorfra de sammen kort tid efter blev flyttet til en lejr for franske fanger i Moosburg ved Munchen.

I denne lejr, som kaldtes Stalag VIIA, var der 26-27 000 franske soldater, samt et mindre antal af andre nationaliteter. Der var arbejdstvang i lejren, og i vinterperioden blev der dagligt sendt hold afsted for at rydde sne uden for lejren.

Det gav mulighed for at skaffe sig frosne kartofler og lignende, der var et vigtigt bidrag til den daglige kost. Hvis vagterne opdagede at man fouragerede i stedet for at arbejde, kostede det slag af geværkolberne

Et lyspunkt i dagligdagen var, at der med jævne mellemrum kom Røde Kors pakker til fangerne. I juli måned 1942 deltog Ernest A. Moore i et flugtforsøg gennem lejrens kloaker. Efter en meget lang kravletur gennem et kloakrør med en diameter på 60 centimeter, blev han fanget, angivet af franske stikkere. Det kostede ham en alvorlig omgang tæsk med vagnernes riffelkolber, plus 28 dage i isolation på vand og brød, hver tredje dag suppleret med en tynd suppe. Han sad i isolationen fra den 30 juli til 27 august. Da han kom ud derfra, erfarede han at de franske stikkere, kort efter deres forræderi, var blevet likvideret af deres medfanger.

Den 6. august var det William Storrie Dahwoods 21-års fødselsdag. Kammeraterne i lejren fejrede ham i anledning af dagen. Hos de tyske vagtposter blev cigaretter fra Røde Kors

I fangelejren Starlag var de engelske fanger meget opmærksomme på amerikanske fly, der jævnligt overfløj lejre. Foto: Privat eje.

pakker byttet med et par ekstra brød og to flasker snaps.

Besætningen blev i Stalag VIIA indtil den 15. september 1942, hvor William Storries Dashwood, Ernest A. Moore og Arthur W. Horsemann blev flyttet til krigsfangelejren Stalag 383 i Hohenfels. Roger O. R. Rosseau, der var fransk/canadier og havde gode sprogkunderskaber, blev tilbageholdt i Stalag lejren, hvor tyskerne benyttede ham som engelsk/fransk/tysk tolk.

I Hohenfels-lejren var der omkring 5000

fanger, fra alle hjørner af det Britiske Imperium. Ca. 100 var fra flyvevåbnet. Også i denne lejr var madtildelingerne yderst sparsomme og af en meget dårlig kvalitet, og uden Røde Kors pakkerne, der jævnligt kom til fangerne, havde en stor del af dem formodentlig ikke været i live ved krigsslutningen

Tiden i lejren gik med undervisning i en lang række fag, ligesom der blev dyrket mange former for sport. En stor del af fangerne var højt uddannede, og underviste deres kammerater i de fag, de havde kendskab til.

I juli 1944, over to år efter flystyrten i Nordenskov, gik turen for den da 92 mand store gruppe af RAF personel videre, denne gang til Stalag Luft VII i Bankaw nær grænsen til Polen. Transporten foregik med tog i tre transportvogne. Under sådanne transporter var det almindeligt med 40 mand pr. vogn, så fangerne havde rimelig god plads undervejs til Polen, hvortil de ankom den 27 juli 1944.

Opbrud

I januar 1945 var de tyske styrker af russerne blevet trængt så langt mod vest, at fangelejren skulle evakueres. Den 17. januar klokken elleve, fik fangerne besked på at pakke deres ejendele inden en time. De blev af en Feldwebel ved navn Frank, oplyst om, at for hver mand der flygtede, ville fem andre blive skudt. Alt gik dog ikke planmæssigt og fangerne kom først afsted den 19. januar klokken 3.30.

Omkring 1550 mand blev nu jaget afsted mod vest, på march i den strenge vinter, uden mad og ordentlig varmt tøj. Kun 720 nåede frem til fangelejren Stalag Luft IIIA i Luckenwalde syd for Berlin. 830 mand døde undervejs af kraftløshed, kulde og sult.

En afdeling af 711. husar regiment fra det russiske tankkorps befriede fangerne i Luckenwalde omkring den 24. april 1945, og i maj måned transporterede amerikanere dem vest på, hjem til England.

Efterkrigstiden

I løbet af 1945 og 1946 blev besætningen hjemsendt fra flyvevåbnet. For Ernest A. Moore skete hjemsendelsen 14 april 1946. Den 29 september 1945 blev han gift. Han døde af et hjertetilfælde i 1969.

William Storrier Dashwood giftede sig i England med Eileen. Ved brylluppet var Arthur Horsemann forlover. Dashwood og Eileen flyttede til New Zealand, hvor han fik arbejde i en bank. Han trak sig tilbage fra en stilling som filialchef i 1981 og bor i dag i Mt. Maunganui i New Zealand.

Arthur W. Horsemann døde af et hjerteanfald omkring 1960.

Roger O. R. Rosseau vendte tilbage til Canada, hvor han arbejdede for Udenrigsministeriet. Efter en del udstationer rundt om i verden, fik han til opgave at organisere Olympiaden i Montreal i 1976. Derefter vendte han tilbage til Udenrigsministeriet, hvor han i 1982 blev udnævnt til Commissioner i New Zealand. Her døde han af kræft i 1985.

Kilder:

Brevveksling med William (Bill) S. Dashwood 1999/2000
Ernest Moore's efterladte notater/ved sønnen Kelvin Moore.

Rigsarkivet: UK sag no. 699. Statens civile Luftværn, rapporter og meldinger, januar 1942. KTB Des Kommandant im Abschnitt Dänische Westküste 1942.

Public Record Office, Kew, London. England: AIR 27/832
Militärarchiv, Freiburg, Tyskland. RL 19/453

Karl Kristiansen, Nordenskov: Breve fra Dashwood og Horsemann ca. 1950.

Besættelsesidsamlingen, Grindsted: Breve fra Willer 1983.
Midland Publishing: Bomber Command War Diaries af Middlebrook og Everitt.

Samtaler i perioden 1994-2000 med: Johannes Borg Kristensen, Karl Jensen, Magne Andersen, Kristian Sønderby, Kirstine, Erik og Hans Lauridsen, Karl Kristiansen, Heine Willer, Johannes Lauridsen m. fl. fra egnen omkring Nordenskov og Grindsted.

Søren Flensted, født 1951. Møllevvej 7H, 7190 Billund. Luftfartsinspektør. Har i en årrække forsket i luftkrigen over dansk område 1939-1945, og har tidligere skrevet artikler i diverse flyblade.